

Asia: VN/26445/2023

Lausuntopyyntö Kuluttajaluotto- ja rahoituspalvelujen etämyyntityöryhmän mietinnöstä

1 Yleiset huomiot

Yleiset huomiot

Oikeusministeriö on pyytänyt Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutilta lausuntoa, joka koskee Kuluttajaluotto- ja rahoituspalvelujen etämyyntityöryhmän mietintöä. Kiitämme mahdollisuudesta lausua asiassa. Mietintö on hyvin monitahoinen, minkä takia koimme lausunnon antamisen osin haasteelliseksi. Otamme kantaa keskeisimpiin muutosehdotuksiin, joilla voi olla näkemysmme mukaan vaikutuksia vakavien velkaongelmien ehkäisemisessä tai niiden keston lyhenemisessä.

2 Kuluttajaluottodirektiivin täytäntöönpano

2.1 Yleiset huomiot

-

2.2 Soveltamisalan laajennus

Velkaongelmien näkökulmasta ehdotus laajentaa kuluttajansuojalain 7 luvun soveltamisala koskemaan myös korottomia ja kuluttomia kuluttajaluottoja on siltä osin kannatettava, että luotolle ostaminen on erittäin yleistä tänä päivänä. Useilta eri tahoilta ja eri aikoina kertyneet osamaksut voivat merkittävästi vaikeuttaa kotitalouksien taloudenhallintaa. Soveltamisalan laajennus voi kuitenkin johtaa kotitalouksien lisääntyvään eriarvoistumiseen, sillä sen myötä kulutuksen rahoittaminen esimerkiksi osamaksusopimuksilla todennäköisesti vaikeutuu tai muuttuu osalla kuluttajista jopa mahdottomaksi.

Kaavailtu kuluttajansuojalain 7 luvun 8 a §:ään sisältyvä yleisempi varoitus luoton ottamisesta aiheutuvista kustannuksista on velkaongelmien näkökulmasta hyvä ehdotus. Kannatettavia ovat myös luottojen markkinointiin esitetyt rajoitukset.

2.3 Luottokelpoisuuden arviointi ja sopimusoikeudelliset seuraamukset

Luottokelpoisuuden arviointivelvoitteen täsmentäminen kuluttajansuojalain 7 luvun 14 §:ssä on kannatettava ehdotus, sillä maksukyvyyn arvioinnissa käytettävien menettelytapojen tiukempi sääntelyjä vähentää todennäköisesti liiallista velkaantumista. Se voi myös pysäyttää velkakierteen nykyistä aikaisemmassa vaiheessa etenkin niissä kotitalouksissa, jotka ovat alttiita velkaongelmille (esimerkiksi nuoret aikuiset). Toisaalta luottokelpoisuuden täsmentämisen vaatimus voi vähentää yritysten halua myydä tuotteita tai palveluita luotolle, mikä voi vähentää kuluttajien ostomahdollisuuksia ja tätä kautta myös kulutusta. Ylivelkaantumisen ehkäisyn kannalta tätä voi kuitenkin pitää pääosin myönteisenä asiana.

Luotonantajalle ehdotetut sopimusoikeudelliset seuraamukset riittämättömästä luottokelpoisuuden arvioinnista on myös kannatettava, sillä se ehkäisee luottokelpoisuuden arvioinnin laiminlyöntejä. Lisäksi lainaa koskevien kulujen mitätöinti mahdollistaa velkaantuneelle nykyistä nopeamman velan takaisinmaksun ja tätä kautta aktivoi velkaantuneen kuluttajan toimijuutta ja osallisuutta.

2.4 Rekisteröintivelvollisuuden laajennus

Kuluttajansuojalakiin esitetään lisäystä koskien luotonantajien ja luotonvälittäjien oikeutta tarjota kuluttajansuojalain 7 luvun soveltamisalaan kuuluvia maksullisia neuvontapalveluita. Säännöksen mukaan neuvontapalvelulla tarkoitetaan kuluttajaluottoon liittyvän henkilökohtaisen suosituksen antamista kuluttajalle. Tiedostamme, että tarvetta neuvontapalveluille on, mutta ehdotus herättää huolta ja kysymyksiä.

Kuluttaja-asiamies mainitsi erääksi neuvontapalveluiden mahdolliseksi haasteeksi lainvastaisen markkinoinnin valvonnan tarpeen. Käsityksemme mukaan neuvontapalveluissa olisikin kannattavaa markkinoida esimerkiksi aikaisempien lainojen, kuten osamaksujen, kortti- ja kulutusluottojen yhdistämiseen tarkoitettuja yhdistelylainoja. Kansainvälisissä ja kotimaisissa (myös tekeillä olevassa) tutkimuksissa on havaittu, että yhdistelylainojen käyttöön liittyy paljon erilaisia haasteita ja ongelmia. Esimerkiksi velkaantuminen ei useinkaan lopu yhdistelylainan ottamiseen, mikä tarkoittaa käytännössä sitä, että kuluttajan velkamäärä jatkaa kasvuaan yhdistelylainan ottamisesta huolimatta. Herääkin kysymys, voiko luotonantajien ja luotonvälittäjien tarjoamat maksulliset neuvontapalvelut luoda yhdistelylainojen markkinoinnille uuden kanavan, jonka maksumiehinä toimivat jo valmiiksi velkaantuneet kuluttajat.

Kuluttajaluottoja koskevien neuvontapalveluiden mahdollistamista luotonantajille ja välittäjille tulisi arvioida nykyistä huomattavasti kattavammin. Ehdotamme myös, että ilmausten 'neuvonta' ja 'neuvoja' tai muiden samankaltaisten ilmausten käyttö kielletään niiden neuvontapalveluiden yhteydessä, joissa luotonantajat tai luotonvälittäjät tarjoavat ja markkinoivat näitä palveluja kuluttajille.

2.5 Muut huomiot

-

3 Kuluttajaoikeusdirektiivin muutosdirektiivin täytäntöönpano

Kuluttajaoikeusdirektiivin muutosdirektiivin täytäntöönpano

Yleisesti ottaen peruuttamisoikeuden täydentäminen ja sitä koskeva muistutus ovat kannatettavia asioita. Selkeän peruuttamistoiminnon lisääminen verkkorajapinnalla tehtyjen etäsopimusten yhteyteen emme osaa ottaa suoraa kantaa. Käsityksemme mukaan peruuttamisoikeuden täydentämisellä tai sitä koskevalla muistutuksella (tai peruuttamistoiminnon lisääminen verkkorajapintaan) ei ole suurta merkitystä vakavien velkaongelmien ehkäisyssä.

4 Vaikutusten arviointi

4.1 Kuluttajaluottodirektiivin täytäntöönpano

-

4.2 Kuluttajaoikeusdirektiivin muutosdirektiivin täytäntöönpano

-

5 Muut huomiot

Muut huomiot

Huomiota tulisi kiinnittää erityisesti korkeakorkoisten kulutusluottojen markkinoinnissa käytettäviin niin sanottuihin lainalaskureihin, joissa tulisi käyttää nykyistä realistisempaa korkotasoa. Korkotason voisi linkittää suoraan esimerkiksi mietinnön tilasto-osiossa mainittuun myönnettyjen korkeakorkoisten lainojen keskikorkoon. Näin kuluttajat saisivat jo lainojen markkinointivaiheessa nykyistä totuudenmukaisempaa tietoa lainan takaisinmaksun kestosta, kuukausierän suuruudesta ja takaisinmaksettavasta kokonaismäärästä.

Majamaa Karoliina
Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti - Karoliina Majamaa